

شماره چاپ: ۷۶۰

شماره ثبت: ۳۴۸

دوره دهم - سال دوم

تاریخ چاپ: ۱۳۹۶/۹/۲۱

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور

۷۱. مضمند کردن یارانه ها (بصورت های ۱۴ و ۱۸ لایحه)

معاونت پژوهش های زیربنایی و امور تولیدی،

معاونت پژوهش های اقتصادی

دفاتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن،

مطالعات اقتصاد بخش عمومی

کد موضوعی: ۳۱۰

شماره مسلسل: ۱۵۷۲۵

دی ماه ۱۳۹۶

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۱.....	مقدمه
۲.....	الف) مروری بر تبصره‌های «۱۴» و «۱۸» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷.....
۳.....	ب) بررسی مغایرت‌های تبصره‌های «۱۴» و «۱۸» لایحه با قوانین مربوط.....
۸.....	ج) ابهام در شیوه افزایش قیمت حامل‌های انرژی.....
۱۲.....	د) شفاف نبودن مصارف.....
۱۵.....	هـ) ایجاد دوگانه غیرواقعی اشتغال - تورم.....
۱۵.....	نتیجه‌گیری و پیشنهادات.....
۱۹.....	منابع و مآخذ.....

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور ۷۱. هدفمند کردن یارانه‌ها (تبصره‌های ۱۴ و ۱۸ لایحه)

چکیده

در تبصره‌های «۱۴» و «۱۸» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ به موضوع هدفمند کردن یارانه‌ها و افزایش قیمت حامل‌های انرژی پرداخته شده است. طبق تبصره «۱۴»، سهم سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها از منابع حاصل از فروش داخلی حامل‌های انرژی، ۳۷۰ هزار میلیارد ریال تعیین شده است. همچنین در مصارف سازمان مذکور ۲۳۰ هزار میلیارد ریال بابت پرداخت یارانه نقدی در نظر گرفته شده است که به معنای حذف حدود ۳۳ میلیون نفر از جامعه هدف قانون هدفمند کردن یارانه‌ها است. نکته مثبت تبصره «۱۴» عدم اجازه برداشت از بودجه عمومی دولت به منظور تأمین مصارف سازمان هدفمندسازی است.

در تبصره «۱۸» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ پیشنهاد افزایش قیمت حامل‌های انرژی برای کسب ۱۷۴ هزار میلیارد ریال درآمد جدید مطرح شده است. این پیشنهاد شیوه افزایش قیمت حامل‌های انرژی را مشخص نکرده است، بنابراین آثار و تبعات اجتماعی آن را نمی‌توان تعیین کرد. علاوه بر این، مصارف این تبصره نیز کاملاً مبهم و نامشخص است و به نظر می‌رسد تکرار طرح شکست‌خورده بنگاه‌های زودبازده سال ۱۳۸۵ است. همچنین گفتنی است این تبصره مغایر قوانین بالادستی از جمله قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، ماده (۳۹) قانون برنامه ششم توسعه و ماده (۱) قانون الحاق برخی مقررات به قانون تنظیم برخی از مقررات مالی (۲) است. بنابراین پیشنهاد می‌شود ضمن حذف بند «الف» تبصره «۱۸»، منابع حاصل از افزایش قیمت حامل‌های انرژی در تبصره «۱۴» لحاظ شود و مصارف آن با نگاهی به قوانین فوق‌الذکر بازنویسی شود.

مقدمه

طبق قانون هدفمند کردن یارانه‌ها که از آذرماه سال ۱۳۸۹ به اجرا درآمد، مقرر شد اصلاح قیمت حامل‌های انرژی به نحوی صورت پذیرد که تا پایان قانون برنامه پنجم توسعه، اهداف مشخص شده در قانون مذکور محقق شود، اما فرآیند اجرا به گونه‌ای پیش رفت که به دلیل عدم تحقق اهداف مندرج در قانون یاد شده (از هر دو منظر اصلاح قیمت حامل‌های انرژی و بازتوزیع منابع حاصل)، ناگزیر اجرای آن در ماده (۳۹) قانون در برنامه ششم توسعه با اصلاحاتی به منظور شفافیت منابع و مصارف آن تمدید شد. تبصره‌های «۱۴» و «۱۸» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور نیز به موضوع هدفمندسازی یارانه‌ها اختصاص یافته است. در این گزارش پیشنهاد دولت در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ مورد بررسی قرار گرفته و ضمن بررسی مغایرت تبصره‌های مذکور با قوانین بالادستی، پیشنهاد اصلاحی مربوط به آن ارائه شده است.

الف) مروری بر تبصره‌های «۱۴» و «۱۸» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷

۱. تبصره «۱۴»

به استناد تبصره «۱۴» قانون بودجه سال ۱۳۹۶ کل کشور، منابع سازمان هدفمندی‌سازی از محل اصلاح قیمت حامل‌های انرژی و بودجه عمومی، ۴۸۰ هزار میلیارد ریال بود. در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷، منابع سازمان هدفمندی‌سازی از محل اصلاح قیمت حامل‌های انرژی، ۳۷۰ هزار میلیارد ریال تعیین شده و از ردیف‌های بودجه عمومی وجهی به سازمان مذکور تعلق نمی‌گیرد.

در قانون بودجه سال ۱۳۹۶ مصارف متعددی برای سازمان هدفمندی‌سازی یارانه‌ها تعیین شد که برخی از این مصارف در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ حذف شده است (جدول ۱). مصارف سازمان در لایحه سال ۱۳۹۷ معادل ۳۷۰ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده که ۲۳۰ هزار میلیارد ریال بابت پرداخت نقدی و غیرنقدی به خانوارها، ۷۰ هزار میلیارد ریال به منظور کاهش فقر مطلق در خانوارهای هدف (موضوع ماده (۷۹) قانون برنامه ششم توسعه)، ۳۷ هزار میلیارد ریال بابت کاهش سهم هزینه‌های مستقیم سلامت مردم (موضوع ماده (۴۶) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)) و ۳۳ هزار میلیارد ریال بابت یارانه نان و خرید تضمینی گندم اختصاص خواهد یافت (جدول ۱).

جدول ۱. منابع و مصارف تبصره «۱۴» در قانون بودجه سال ۱۳۹۶ و لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ (میلیارد ریال)

۱۳۹۷	۱۳۹۶	مصارف	منابع در لایحه سال ۱۳۹۷	منابع در قانون سال ۱۳۹۶
۲۳۰,۰۰۰	۳۳۵,۰۰۰	۱. پرداخت یارانه نقدی و غیرنقدی خانوارها	۳۷۰,۰۰۰	۴۸۰,۰۰۰
۷۰,۰۰۰	۴۰,۰۰۰	۲. ماده (۹۴) قانون برنامه ششم توسعه موضوع افزایش حداقل مستمری خانوارهای مددجویان تحت حمایت کمیته امداد امام خمینی(ره) و سازمان بهزیستی		
۳۷,۰۰۰	۴۸,۰۰۰	۳. ماده (۴۶) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) موضوع کاهش سهم هزینه‌های مستقیم سلامت مردم		
	۱,۰۰۰	۴. تولید واکسن فلج اطفال تزریقی و تولید فرآورده‌های بیولوژیک انسان در اختیار مؤسسه تحقیقات واکسن و سرم‌سازی رازی		
	۱,۰۰۰	۵. توسعه مراکز فوریت‌های اجتماعی در یکصد و چهل شهر بالای پنجاه هزار نفر جمعیت در اختیار سازمان بهزیستی		
	۱۰,۰۰۰	۶. حمایت از تولید، اشتغال با اولویت جوانان، مسکن، حمل‌ونقل عمومی، صادرات غیرنفتی و طرح‌های بهینه‌سازی و ارتقای بهره‌وری مصرف انرژی، تقویت منابع صندوق کارآفرینی امید		
	۳۰,۰۰۰	۷. تأمین مواد اولیه قیر موضوع بند «ه» تبصره «۱» این قانون		
	۱۵,۰۰۰	۸. پنج درصد (۵٪) بند «د» تبصره «۱» این قانون		
۳۳,۰۰۰		۹. یارانه نان و خرید تضمینی گندم		
۳۷۰,۰۰۰	۴۸۰,۰۰۰	جمع	۳۷۰,۰۰۰	۴۸۰,۰۰۰

مأخذ: قانون بودجه سال ۱۳۹۶ کل کشور و لایحه بودجه سال ۱۳۹۷.

همچنین در بند «ب» تبصره «۱۴» پیشنهاد شده است «سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها» ضمن تغییر نام به «صندوق رفاه اجتماعی»، تحت نظر وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی قرار خواهد گرفت. بررسی وضعیت عملکرد منابع و مصارف اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها در سال ۱۳۹۶ گویای آن است که با تداوم پرداخت یارانه نقدی به حدود ۷۶ میلیون نفر، بیش از ۴۱۰ هزار میلیارد ریال از منابع سازمان هدفمندسازی صرفاً به پرداخت یارانه نقدی اختصاص یافته و عملاً منابع زیادی برای انجام سایر تکالیف قانونی سازمان باقی نخواهد ماند.

۲. تبصره «۱۸»

در تبصره «۱۸» لایحه، اجازه افزایش قیمت حامل‌های انرژی در سال ۱۳۹۷ نسبت به سال ۱۳۹۶ تا سقف ۱۷۴ هزار میلیارد ریال پیشنهاد شده است. این منابع به همراه ۱۵۰ هزار میلیارد ریال منابع صندوق توسعه ملی و ۳۲۴ هزار میلیارد ریال منابع بانک مرکزی به اجرای برنامه اشتغال گسترده و مولد با تأکید بر اشتغال جوانان، دانش‌آموختگان دانشگاهی، زنان و اشتغال حمایتی به شکل وجوه اداره شده و یارانه سود اختصاص داده خواهد شد و در اختیار استان‌ها قرار خواهد گرفت.

ب) بررسی مغایرت‌های تبصره‌های «۱۴» و «۱۸» لایحه با قوانین مربوط

۱. نقض قانون برنامه ششم توسعه

طبق ماده (۳۹) قانون برنامه ششم، منابع حاصل از اجرای قانون هدفمندی که از محل اصلاح قیمت کالاها و خدمات موضوع قانون مذکور (از قبیل فرآورده‌های نفتی، آب، برق و گاز) به دست می‌آید، باید در لایحه بودجه کل کشور درج شود. در حالی که این موضوع در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ لحاظ نشده است. براین اساس دولت موظف است برای انجام تکلیف قانون برنامه ششم توسعه به منظور ایجاد شفافیت و امکان نظارت، همه منابع حاصل از فروش داخلی نفت خام، میعانات گازی، آب، برق و گاز طبیعی را در لایحه بودجه گزارش کرده و سهم سازمان هدفمندسازی را در ردیف ۲۱۰۱۱۲ در قسمت منابع عمومی بودجه درج کند. با این کار اصل پنجاه و سوم قانون اساسی نیز نقض نخواهد شد و اصل شفافیت بودجه تحقق می‌یابد.

به‌علاوه، یکی از مسائل چالش‌برانگیز از آغاز اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها تا امروز، نحوه توزیع منابع حاصل از فروش حامل‌های انرژی بوده است. این منابع در میان سه گروه شرکت‌های تولیدکننده (نظیر شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی، شرکت ملی گاز و شرکت توانیر)، مالیات بر ارزش افزوده و سازمان هدفمندی یارانه‌ها توزیع می‌شود. چگونگی توزیع منابع میان سه گروه مذکور همواره با چانه‌زنی در دولت انجام شده و رویه مشخص و مدونی ندارد. همین شرایط در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ هم تکرار شده با این تفاوت که در بند «ج» تبصره «۱۴» شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران و شرکت ملی گاز ایران موظف

شده‌اند کلیه وجوه عمومی از جمله درآمد حاصل از فروش داخلی پنج (۵) فرآورده نفتی اصلی، سوخت هوایی و گاز طبیعی را از ابتدای سال ۱۳۹۷ به حساب متمرکز ریالی و ارزی به نام خزانه‌داری کل کشور نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، واریز کنند. این در حالی است که بند «ز» ماده (۱) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب سال ۱۳۹۳ سازوکار دیگری در نظر گرفته است: «شرکت‌های دولتی تابع وزارت نفت مکلفند درآمدهای ریالی و ارزی خود را به حساب‌های متمرکز وجوه ریالی و ارزی که از طریق خزانه‌داری کل کشور به نام آنها نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران افتتاح می‌شود، واریز کنند». بنابراین متن تبصره «۱۴» پیشنهادی دولت در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ نقض صریح قانون فوق‌الذکر می‌باشد. همچنین به منظور ایجاد شفافیت در اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، دولت در ماده (۳۹) قانون برنامه ششم مکلف شد سهم هریک از گروه‌های سه‌گانه فوق را در لایحه بودجه تعیین کند که این تکلیف نیز انجام نشده است.

در مجموع، تکالیف مندرج در ماده (۳۹) قانون برنامه ششم توسعه درباره شفافیت منابع و مصارف هدفمند کردن یارانه‌ها رعایت نشده است. از جمله:

- درج همه دریافتی‌های حاصل و همه مصارف مرتبط (مالیات بر ارزش افزوده و سهم شرکت‌های تولید و توزیع‌کننده انرژی) در جدول مشخص،
- درج منابع سازمان هدفمندسازی در ردیف ۲۱۰۱۰۲،
- درج مصارف سازمان هدفمندسازی در ردیف‌های مستقل بودجه عمومی.

۲. تناقض تبصره «۱۸» با قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)

در سال ۱۳۹۳، با تصویب «قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)» پاره‌ای از احکامی که به صورت پراکنده و یا در قالب بودجه‌های سنواتی در خصوص رابطه مالی دولت وضع می‌شد، یکپارچه‌سازی شد. در ماده (۱) این قانون، سازوکار رابطه مالی دولت با شرکت‌های تابعه وزارت نفت (شرکت ملی نفت، شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی و شرکت ملی گاز) مشخص شده و احکام مهمی پیرامون چگونگی تقسیم درآمدهای حاصل از فروش داخلی نفت وضع شده است. موارد مرتبط با رابطه مالی دولت با شرکت‌های ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی و شرکت ملی گاز (مرتبط با فروش داخلی) به شرح زیر است:

- تعیین سهم از فروش داخلی (با درج رقم در قوانین بودجه سنواتی) برای شرکت ملی نفت ایران،
- چگونگی محاسبه قیمت نفت فروش داخلی^۱،

۱. جزء «۲» بند «الف» - تا زمانی که دولت برای مصرف فرآورده‌های نفتی در داخل کشور قیمت تکلیفی تعیین می‌کند، برای تسویه حساب بین دولت و شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران، قیمت هر بشکه نفت (نفت خام و میعانات گازی) تحویلی به پالایشگاه‌های داخلی در هر سال برابر با رقمی خواهد بود که به پیشنهاد کارگروهی متشکل از وزرای نفت و امور اقتصادی و دارایی و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور با رعایت قانون هدفمند کردن یارانه‌ها مصوب سال ۱۳۸۸ به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

- توزیع منابع حاصل از فروش گاز طبیعی در داخل کشور بین شرکت ملی گاز، شرکت ملی نفت و سازمان هدفمند کردن یارانه‌ها،

- توزیع منابع حاصل از فروش نفت خام و میعانات گازی بین شرکت ملی نفت و سازمان هدفمند کردن یارانه‌ها.

اما در تبصره «۱۸» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ به دولت اجازه داده می‌شود صد درصد منابع حاصل از افزایش قیمت حامل‌های انرژی در سال ۱۳۹۷ نسبت به سال ۱۳۹۶ به حساب خاصی نزد خزانه‌داری کل کشور واریز کند. همان‌طور که در بند قبلی نیز گفته شد این حکم برخلاف بند «ز» ماده (۱) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) و اصول حاکمیت شرکتی است که شرکت‌های مذکور را با مشکلات عدیده‌ای مواجه خواهد کرد.

همچنین طبق ماده (۱) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)، شرکت ملی نفت هم از فروش داخلی نفت و هم از صادرات نفت، ۱۴/۵ درصد سهم دارد.^۱ بنابراین طبق این قانون به هر میزان که قیمت حامل‌های انرژی بالا رود، به همان میزان باید درآمدهای شرکت ملی نفت نیز افزایش پیدا کند.

این در حالی است که مطابق با تصریح تبصره «۱۸» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷، دولت تمامی منابع حاصل از افزایش قیمت انرژی (از جمله سهم شرکت ملی نفت موضوع بند «الف» ماده (۱) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)) را به حساب خاصی نزد خزانه‌داری کل کشور واریز و طبق شاخص‌های اعلامی سازمان برنامه و بودجه کشور در راستای اشتغال فراگیر هزینه می‌کند. به عبارت دیگر، سهم ۱۴/۵ درصد شرکت ملی نفت ایران از افزایش قیمت حامل‌های انرژی در سال ۱۳۹۷، کاملاً در اختیار دولت قرار می‌گیرد. همچنین در این بند، سهم مالیات بر ارزش افزوده فروش انرژی نیز برای اجرای تبصره فوق در اختیار دولت قرار می‌گیرد که در بخش بعد به آن پرداخته می‌شود.

۳. نقض صریح مواد (۱۶) و (۳۸) قانون مالیات بر ارزش افزوده در تبصره «۱۸»

در مواد (۱۶) و (۳۸) قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب سال ۱۳۸۷، رقم مالیات و عوارض مشخصی برای فرآورده‌های نفتی در نظر گرفته شده است. متن ماده (۱۶) این قانون به شرح ذیل است:

«نرخ مالیات بر ارزش افزوده، یک و نیم درصد (۱٪/۵) می‌باشد.

تبصره - نرخ مالیات بر ارزش افزوده کالاهای خاص به شرح زیر تعیین می‌گردد:

۱. البته قیمت فروش داخلی نفت به پالایشگاه‌ها توسط کارگروه تعیین می‌شود و با قیمت صادراتی متفاوت است. براساس تفریح بودجه سال ۱۳۹۴، قیمت فروش نفت به پالایشگاه‌های داخلی، تقریباً برابر ۴۳۳۵۸ تومان به ازای هر بشکه در نظر گرفته شده است. از این مبلغ، معادل ۶۲۸۷ تومان (و در مجموع برابر ۲۸۵۷ میلیارد تومان) به عنوان سهم ۱۴/۵ درصد به شرکت ملی نفت داده می‌شود و مابقی سهم دولت بوده و به سازمان هدفمند کردن یارانه‌ها واریز می‌شود. قیمت ۴۳۳۵۸ تومان برای فروش داخلی نفت در حالی تصویب شده که قیمت نفت صادراتی در همین سال، ۱۲۷۲۵۰ تومان بوده است.

۱. انواع سیگار و محصولات دخانی، دوازده درصد (۱۲٪)،

۲. انواع بنزین و سوخت هواپیما، بیست درصد (۲۰٪)».

در ماده (۳۸) این قانون نیز این چنین آمده است: «ترخ عوارض شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در رابطه با کالا و خدمات مشمول این قانون، علاوه بر نرخ مالیات موضوع ماده (۱۶) این قانون، به شرح زیر تعیین می‌گردد:

الف) کلیه کالاها و خدمات مشمول نرخ ماده (۱۶) این قانون، یک‌ونیم درصد (۱/۵٪)،

ب) انواع سیگار و محصولات دخانی، سه درصد (۳٪)،

ج) انواع بنزین و سوخت هواپیما، ده درصد (۱۰٪)،

د) نفت سفید و نفت گاز، ده درصد (۱۰٪) و نفت کوره پنج درصد (۵٪)».

مشابه آنچه در مورد سهم شرکت ملی نفت ایران گفته شد، به تصریح تبصره «۱۸» لایحه، سهم مالیات و عوارض متعلق به فروش فرآورده‌های نفتی نیز به‌طور کامل به دولت تعلق می‌گیرد. این اقدام عملاً نقض مواد فوق از قانون مالیات بر ارزش افزوده است که قانون دائمی بوده و فعلاً معتبر است. از این رو نه تنها درآمدهای مالیاتی از این محل محقق نمی‌شود، بلکه همان‌طور که گفته شد نظام محاسبات مالی کشور نیز مخدوش می‌شود.

۴. ایجاد آشفستگی در نظام مالی کشور و موازی‌کاری مخرب در تبصره «۱۸»

در قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، قیمت حامل‌های انرژی در سال ۱۳۸۹ به‌عنوان قیمت پایه در نظر گرفته شده و منابع قانون، برابر میزان افزایش قیمت نسبت به سال پایه محاسبه می‌شود. این رویه از سال ۱۳۸۹ تاکنون در حال اجراست و رویه مشخصی پیدا کرده است، اما مبنای قیمتی تبصره «۱۸» لایحه بودجه، اختلاف قیمت انرژی در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ است و عملاً سال پایه عوض شده است که پیچیدگی و نابسامانی را در حساب‌های مالی یارانه‌های انرژی مضاعف خواهد کرد. ضمن اینکه چون براساس این تبصره، منابع مذکور به حساب سازمان هدفمند کردن یارانه‌ها واریز نشده و در عوض «به حساب خاصی نزد خزانه‌داری کل کشور» متمرکز می‌شود، عملاً دو نظام موازی متفاوت برای اخذ و مصرف منابع حاصل از افزایش قیمت حامل‌های انرژی برقرار می‌شود، چرا که دولت در قالب تبصره «۱۴»، همچنان اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها را ادامه خواهد داد. به‌علاوه، با توجه به عدم پرداخت سهم شرکت ملی نفت از افزایش قیمت‌ها، نظام مالی شرکت ملی نفت نیز دچار آشفستگی می‌شود که در بخش‌های بعد به آن اشاره خواهد شد.

۵. پیش‌بینی نشدن منابع برای کاهش تبعات اجتماعی در تبصره «۱۸»

زندگی و معاش مردم به طرق مختلف، با قیمت حامل‌های انرژی درگیر است و عملاً دولت توان رصد و محاسبه تمامی تبعات افزایش قیمت حامل‌های انرژی را ندارد. از این رو در قانون هدفمند کردن یارانه‌ها به دولت اجازه داده شده بود تا سقف ۵۰ درصد از منابع حاصل از اجرای قانون را به‌صورت نقدی و غیرنقدی

در جامعه توزیع کند تا آثار سوء اجرای طرح مذکور بر آحاد مردم، به‌ویژه اقشار مستضعف، کاهش یابد. در ماده (۳۹) قانون برنامه ششم نیز مصارف هدفمندی به موارد چهارگانه زیر منحصر شد: پرداخت یارانه نقدی و غیرنقدی، کمک به بخش سلامت برای کاهش هزینه‌های مردم، افزایش حداقل مستمری خانواده‌های نیازمند و حمایت از اشتغال از طریق اجرای قانون مدیریت حمل‌ونقل و اصلاح الگوی مصرف. اما در تبصره پیشنهادی دولت، تدبیر روشنی برای رفع آثار نامطلوب ناشی از افزایش قیمت حامل‌های انرژی بر دهک‌های پایین جامعه پیش‌بینی نشده و در نتیجه این نگرانی وجود دارد که بخش قابل توجهی از مردم با مشکل مواجه شوند. همچنین در تبصره پیشنهادی دولت ردپایی از افزایش پلکانی قیمت حامل‌های انرژی متناسب با سطح درآمدی مردم وجود ندارد؛ درحالی‌که با توجه به اطلاعات موجود در سامانه رفاه ایرانیان امکان تبعیض قیمتی هم برای گروه‌های پرمصرف و هم برای اقشار ثروتمند وجود دارد.

۶. تعیین محل مصرف افزایش قیمت حامل‌های انرژی در قانون موقت یک‌ساله و عدم تصویب نشدن آن در قالب قانون دائمی

از دیگر مشکلاتی که به شیوه ارائه تبصره «۱۸» وارد است، موقتی و محدود بودن این قانون به سال ۱۳۹۷ است. این در حالی است که هم‌اکنون تمام محاسبات منابع و مصارف افزایش قیمت حامل‌های انرژی در قالب قانون دائمی هدفمند کردن یارانه‌ها انجام می‌شود. از سوی دیگر، قانون هدفمند کردن یارانه‌ها برای افزایش قیمت حامل‌های انرژی، چارچوب و مصارف مشخصی را تعیین کرده است. اما در تبصره «۱۸» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷، نشانی از آینده‌نگری و یا تعیین چارچوب اجرایی این پیشنهاد در سال‌های آینده دیده نمی‌شود. اضافه کردن سازوکار مالی موقت به موازات نظام مالی دائمی فعلی، نتیجه‌ای جز آشفتگی ندارد و اصلاحات بعدی را مشکل‌تر می‌کند. به‌علاوه، با توجه به اینکه قطعاً دولت در سال آینده قیمت‌ها را به سطح فعلی بر نمی‌گرداند، این سؤال پیش می‌آید که تکلیف منابع حاصل از این افزایش قیمت در سال‌های آینده چه خواهد شد؟ بنابراین اگر دولت نیازمند مسیر جدیدی برای توسعه اشتغال و تولید در کشور از طریق افزایش قیمت حامل‌های انرژی است، باید لایحه اصلاح قانون هدفمند کردن یارانه‌ها و یا یک قانون دائمی جدید را تقدیم مجلس کند.

۷. تغییر ماهیت سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها به صندوق رفاه اجتماعی

در بند «الف» تبصره «۱۴» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷، منابع هدفمندسازی یارانه‌ها تا مبلغ ۳۷۰,۰۰۰ میلیارد ریال برآورد شده است؛ این در حالی است که در پیوست ۳ لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ (بخش شرکت‌های زیانده) مبلغ مذکور کماکان معادل منابع قانون بودجه سال ۱۳۹۶ و به میزان ۴۸۰,۰۰۰ میلیارد ریال در درآمد و هزینه سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها درج شده که نشان می‌دهد مبلغ ۱۱۰,۰۰۰ میلیارد ریال بیشتر از رقم موضوع این بند از تبصره در جدول درج شده که نادرست است و اصلاح آن ضروری است.

علاوه بر این، در بند «ب» تبصره «۱۴» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور، تغییر نام «سازمان هدفمندی یارانه‌ها» به «صندوق رفاه اجتماعی» و اصلاح اساسنامه آن، از جهت موضوع و دیگر ابعاد به منظور انجام مأموریت جدید تحت نظر وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مدنظر قرار گرفته است. در این بند از تبصره ضرورت دارد: اولاً علاوه بر اموال و دارایی‌ها، تکلیف پرسنل، امکانات، تسهیلات، دیون و تعهدات نیز روشن شود، ثانیاً شکل حقوقی صندوق مشخصاً تصریح شود و ثالثاً وظایف این صندوق به طور مشخص برشمرده شود، زیرا صرف انتخاب نام در زیرمجموعه وزارتخانه مذکور، تعیین کننده نوع وظایف نیست؛ بالاخص که براساس مفاد این بند، وظایف جدیدی برای این سازمان مدنظر قرار گرفته است، رابعاً می‌باید مرجع تصویب اساسنامه آن نیز مشخص شود. بنابراین ضمن پیشنهاد حذف این بخش از تبصره ضروری است دولت از طریق لایحه‌ای مستقل تغییر نام سازمان و احصای وظایف آن را پیگیری کند.

ج) ابهام در شیوه افزایش قیمت حامل‌های انرژی

در تبصره «۱۸» به طور کلی به مابه‌التفاوت افزایش قیمت حامل‌های انرژی در سال ۱۳۹۷ نسبت به سال ۱۳۹۶ اشاره شده و مشخص نیست کدام گروه از حامل‌های انرژی مشمول افزایش قیمت هستند. این در حالی است که در قانون هدفمند کردن یارانه‌ها حامل‌های انرژی به صورت مجزا تعیین تکلیف شده‌اند. این موضوع بر ابهام‌های تبصره «۱۸» افزوده است.

از سوی دیگر، شیوه تغییر قیمت‌ها هم به هیچ‌وجه مشخص نشده است. آیا دولت می‌خواهد به صورت یکسان قیمت هر حامل را افزایش دهد یا بین بخش‌های مختلف مصرف کننده و یا اقشار مختلف مردم، تفاوت قائل خواهد شد؟ به همین دلیل در این قسمت چهار گزینه برای تغییر قیمت حامل‌های انرژی در قالب تبصره «۱۸» پیش‌بینی شده است و تفاوت‌های آنها مورد بررسی قرار می‌گیرد. در ضمن، مصرف فرآورده‌های نفتی در سال ۱۳۹۷، همان میزان مصرف در سال ۱۳۹۶ در نظر گرفته شده است. (درواقع فرض شده که با افزایش قیمت‌ها مصرف ثابت باقی بماند).

گزینه اول - افزایش قیمت بنزین و نفت‌گاز

طبق این سناریو، افزایش قیمت بنزین ۵۰ درصد و نفت‌گاز حدود ۳۳ درصد است. در نتیجه قیمت بنزین ۱۵۰۰۰ ریال و قیمت نفت‌گاز ۴۰۰۰ ریال خواهد بود. طبق اطلاعات شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی ایران در مورد مصارف سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶، با فرض مصرف بنزین و نفت‌گاز به ترتیب در حدود ۸۰ و ۶۵ میلیون لیتر در روز، تقریباً ۱۷۱ هزار میلیارد ریال درآمد محقق خواهد شد (جدول ۲).

جدول ۲. تخمین مصرف بنزین و نفت گاز و میزان افزایش درآمد در سال ۱۳۹۷ - گزینه ۱ - نوع اول^۱

برآورد افزایش درآمد (میلیارد ریال)	افزایش قیمت (درصد)	قیمت فعلی (ریال بر لیتر)	برآورد میزان مصرف سال ۱۳۹۷ (میلیون لیتر در روز)	
۱۴۷۴۶۰	۵۰	۱۰۰۰۰	۸۰/۸	بنزین
۲۳۷۲۵	۳۳	۳۰۰۰	۶۵	نفت گاز
۱۷۱۱۸۵	-		-	مجموع

مأخذ: شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی.

با توجه به حساسیت قیمت بنزین، می‌توان به جای بنزین بر قیمت نفت گاز افزود. با انتخاب این گزینه می‌توان تا حدی تبعات نامطلوب اجتماعی افزایش قیمت بنزین را کاهش داد، اما افزایش قیمت نفت گاز سبب افزایش هزینه حمل و نقل و تا حدودی قیمت تمام شده کالاها خواهد شد. برای مثال اگر قیمت نفت گاز ۱۰۰ درصد افزایش یابد و به ۶۰۰۰ ریال برسد، با افزایش ۳۵ درصدی قیمت بنزین (حدود ۱۳۵۰ ریال) پیش‌بینی می‌شود حدود ۱۷۴ هزار میلیارد ریال درآمد از این محل محقق شود. (جدول ۳)

جدول ۳. پیش‌بینی مصرف بنزین و نفت گاز و میزان افزایش درآمد در سال ۱۳۹۷ - گزینه ۱ - نوع دوم^۲

برآورد افزایش درآمد (میلیارد ریال)	افزایش قیمت (درصد)	قیمت فعلی (ریال بر لیتر)	برآورد میزان مصرف سال ۱۳۹۷ (میلیون لیتر در روز)	
۱۰۳۲۲۲	۳۵	۱۰۰۰۰	۸۰/۸	بنزین
۷۱۱۷۵	۱۰۰	۳۰۰۰	۶۵	نفت گاز
۱۷۴۳۹۷	-		-	مجموع

مأخذ: همان.

گزینه دوم - افزایش قیمت همه فرآورده‌های نفتی

در این گزینه، پیش‌بینی شده است همه فرآورده‌های نفتی مشمول افزایش قیمت شوند. در جدول ۴ برآورد درآمدهای حاصل از این گزینه نشان داده شده است. بر این اساس با فرض افزایش ۴۵ درصدی قیمت همه فرآورده‌های نفتی پیش‌بینی می‌شود حدود ۱۷۴ هزار میلیارد ریال درآمد از این محل محقق شود. تخمین مصرف فرآورده‌ها براساس اطلاعات مصرف سال‌های ۱۳۹۴، ۱۳۹۵ و نیمه اول سال ۱۳۹۶ انجام شده است.

۱. اعداد و ارقام برای سادگی گرد شده‌اند.

۲. اعداد و ارقام برای سادگی گرد شده‌اند.

جدول ۴. تخمین مصرف فرآورده‌های نفتی و میزان افزایش درآمد در سال ۱۳۹۷ - گزینه ۲

برآورد افزایش درآمد (میلیارد ریال)	افزایش قیمت (درصد)	برآورد قیمت در سال ۱۳۹۷		برآورد میزان مصرف سال ۱۳۹۷	واحد
		قیمت فعلی (ریال بر لیتر / کیلوگرم)	قیمت در سال ۱۳۹۷		
۱۳۲۷۱۴	۴۵	۱۴۵۰۰	۱۰۰۰۰	۸۰/۸	بنزین
۳۲۰۲۹	۴۵	۴۳۵۰	۳۰۰۰	۶۵	میلیون لیتر در روز
۱۸۹۷	۴۵	۲۱۷۵	۱۵۰۰	۷/۷	نفت سفید
۳۴۹۹	۴۵	۴۳۵۰	۳۰۰۰	۷/۱	نفت کوره (غیرنیروگاهی)
۳۵۵۱	۴۵	۳۳۳۵	۲۳۰۰	۹/۴	میلیون تن در روز
۱۷۳۶۸۹	-	-	-	-	مجموع

مأخذ: همان.

گزینه سوم - افزایش قیمت گاز طبیعی و فرآورده‌های نفتی

یکی از گزینه‌های ممکن، انتقال بخشی از بار افزایش قیمت بر گاز طبیعی است. گاز طبیعی با توجه به حجم بالای مصرفی که در بخش‌های مختلف دارد، می‌تواند نقش مهمی در تأمین درآمدهای مورد نظر داشته باشد. با توجه به جدول ۵، اگر قیمت گاز (بجز بخش نیروگاهی) و فرآورده‌های نفتی ۳۰ درصد افزایش یابد، حدود ۱۷۴ هزار میلیارد ریال افزایش درآمد حاصل می‌شود، ولی در عین حال فشار روانی کمتری به مردم وارد می‌شود. برای تخمین مصرف گاز در سال ۱۳۹۷، فرض شده است مصرف گاز سال ۱۳۹۶، نسبت به سال ۱۳۹۵ افزایش ۵ درصدی داشته و در سال ۱۳۹۷ نیز ۵ درصد نسبت به سال ۱۳۹۶ رشد داشته است.

جدول ۵. تخمین مصرف فرآورده‌های نفتی و گاز طبیعی و میزان افزایش درآمد در سال ۱۳۹۷ - گزینه ۳

برآورد افزایش درآمد (میلیارد ریال)	افزایش قیمت (درصد)	برآورد قیمت سال ۱۳۹۷		برآورد میزان مصرف سال ۱۳۹۷	واحد
		قیمت فعلی (ریال بر لیتر / کیلوگرم مترمکعب)	قیمت در سال ۱۳۹۷		
۵۸۵۵۲	۳۰	۱۵۰۰	۱۱۵۴	۴۰۰	میلیون مترمکعب در روز
۸۸۴۷۶	۳۰	۱۳۰۰۰	۱۰۰۰۰	۸۰/۸	بنزین
۲۱۳۵۳	۳۰	۳۹۰۰	۳۰۰۰	۶۵	میلیون لیتر در روز
۱۲۶۵	۳۰	۱۹۵۰	۱۵۰۰	۷/۷	نفت سفید
۲۳۳۲	۳۰	۳۹۰۰	۳۰۰۰	۷/۱	نفت کوره (غیرنیروگاهی)
۲۳۶۷	۳۰	۲۹۹۰	۲۳۰۰	۹/۴	میلیون تن در روز
۱۷۴۳۴۵	۰	-	۰	-	مجموع

مأخذ: شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی، گزارش عملکرد شرکت ملی گاز ایران، ۱۳۹۵.

* در اینجا فرض شده است که همه مصارف گاز طبیعی (بجز نیروگاهی) به صورت یکسان افزایش قیمت پیدا کنند. در نتیجه، این حداکثر منابع قابل حصول بوده و منابع حاصله، در عمل کمتر از این مقدار خواهد بود. میانگین قیمت نیز بر همین مبنا و با استفاده از اطلاعات تفریغ بودجه ۱۳۹۴ محاسبه شده است.

گزینه چهارم - افزایش قیمت گاز طبیعی و فرآورده‌های نفتی و سهمیه‌بندی بنزین

در این گزینه در مورد بنزین سهمیه‌بندی اعمال می‌شود تا آثار تغییر قیمت بر دهک‌های پایین جامعه - که عموماً کم‌مصرف‌تر هم هستند - کاهش یابد. البته در اجرای این گزینه لازم است با استفاده از پیشرفت‌های حاصل شده در مدیریت مصرف نفت گاز (از جمله رصد کامیون‌های فعال و غیرفعال) و تعمیم آن به تاکسی‌ها و وانت‌بارها از مشکلات و مفاسد احتمالی سهمیه‌بندی پیشگیری کرد. در این گزینه بنزین سهمیه‌ای ۱۵ درصد و بنزین آزاد به قیمت فوب خلیج فارس (به‌علاوه هزینه حمل‌ونقل و ۳۰ درصد مالیات و عوارض) افزایش قیمت می‌یابد و به‌طور کلی بنزین آزاد از نظام قیمت‌گذاری دولتی خارج می‌شود. علاوه بر این قیمت گاز طبیعی و سایر فرآورده‌ها (نفت سفید، نفت کوره، گاز مایع و نفت گاز) ۲۰ درصد افزایش می‌یابد. در مجموع مابه‌التفاوت افزایش قیمت حدود ۱۷۲ هزار میلیارد ریال خواهد بود.

جدول ۶. تخمین مصرف حامل‌های انرژی و میزان افزایش درآمد در سال ۱۳۹۷ - گزینه ۴ (پلکانی)

واحد	نوع و پایه مصرف	برآورد میزان مصرف سال ۱۳۹۷	قیمت		افزایش قیمت (درصد)	پیش‌بینی افزایش درآمد (میلیارد ریال)
			برآورد قیمت در سال ۱۳۹۷	قیمت فعلی (ریال / لیتر / کیلوگرم / مترمکعب)		
گاز طبیعی	میلیون مترمکعب در روز	۴۰۰	۱۱۵۴	۱۳۸۵	۲۰	۴۱۷۲۵
بنزین	میلیون لیتر در روز	۵۲/۶	۱۰۰۰۰	۱۱۵۰۰	۱۵	۱۱۱۸۸۴
		۲۰	۳۰۰۰	*۲۵۵۰۰	۱۵۵	۱۴۲۳۵
نفت سفید	-	۷/۷	۱۵۰۰	۱۸۰۰	۲۰	۸۴۳
نفت کوره	غیرنیروگاهی	۷/۱	۳۰۰۰	۳۶۰۰	۲۰	۱۵۵۵
گاز مایع	-	۹/۴	۲۳۰۰	۲۷۶۰	۲۰	۱۵۷۸
مجموع		-				۱۷۱۸۲۰

مأخذ: همان

* قیمت فوب به‌علاوه هزینه حمل‌ونقل، عوارض و مالیات بر ارزش‌افزوده (براساس قیمت‌های دی‌ماه ۱۳۹۶، مبلغ ۲۵۴۸۰ ریال)

با اعمال سهمیه‌بندی بنزین بخش‌های آسیب‌پذیر و کم‌مصرف جامعه از افزایش قیمت حامل‌های انرژی تا حدودی مصون خواهند بود، چرا که در این شیوه، مشترکین پرمصرف بنزین بیشتر در کانون افزایش قیمت قرار می‌گیرند و سایر مردم اگر در محدوده سهمیه اختصاصی خود، بنزین مصرف کنند، افزایش قیمت نخواهند داشت. البته در مورد مصرف گاز در بخش خانگی نیز می‌توان از همین الگو استفاده کرد. به این معنا که افزایش قیمت‌ها صرفاً برای مشترکین پرمصرف (مصارف بالاتر از الگوی استاندارد) اعمال شود و سایر مردم مشمول افزایش قیمت نباشند. در مورد نفت‌گاز نیز می‌توان به سهمیه‌بندی بین حمل‌ونقل و صنعت و کشاورزی پرداخت.

علاوه بر این می‌توان سازوکار سهمیه‌بندی را به‌جای اختصاص به موتورها به سرپرستان اختصاص داد و برای هر سرپرست خانوار سهمیه سوخت با امکان فروش به قیمت‌های آزاد در نظر گرفت (با توجه به جمعیت ۸۰ میلیون نفری ایران، اعمال سهمیه ۲۰ لیتر در ماه برای هر نفر به معنای تعیین ۵۲/۶ میلیون لیتر در روز بنزین سهمیه‌ای است). گفتنی است با پیشرفت‌های فنی حاصل شده در گوشی‌های هوشمند امکان ساخت اپلیکیشن‌های مورد نظر برای انتقال و فروش سریع سهمیه‌ها فراهم شده است و به‌نظر می‌رسد این پیشنهاد به عدالت در تخصیص یارانه سوخت و افزایش کارآیی نزدیک‌تر است.

د) شفاف نبودن مصارف

آخرین نقدی که به تبصره «۱۸» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ وارد است در حوزه مصارف این تبصره است. در این تبصره تنها به ذکر عبارت «در جهت حمایت از طرح‌های تولید، اشتغال و آموزش و کمک به کارورزی جوانان دانش‌آموخته دانشگاهی» برای بیان مصارف آن اکتفا شده است. این اقدام از چند جنبه مورد نقد است.

۱. ابهام و کلی‌گویی در بیان نوع مصارف

آنچه دولت تحت عنوان اشتغال و آموزش برای مصارف این تبصره تعیین کرده یک عنوان کلی و مبهم است. در قیاس با قانون هدفمند کردن یارانه‌ها که با تفصیل بیشتری در خصوص موارد مصرف قانون مباحثی را مطرح کرده، این تبصره بسیار کلی است. در واقع مجلس به هیچ وجه نمی‌تواند پیش‌بینی کند که تحت عنوان اشتغال، منابع حاصل از این افزایش قیمت‌ها در چه پروژه‌هایی صرف می‌شود. ذکر این نکته ضروری است که این شیوه قانونگذاری و تخصیص منابع اساساً چندان قابل ارزیابی نیست؛ چرا که حتی اگر هیچ انحرافی در تخصیص منابع وجود نداشته باشد، برای سنجش کارآیی این سیاست و تأثیر آن بر ایجاد اشتغال، هیچ شاخصی تعیین نشده است.

۲. مرجع نامناسب تصمیم‌گیری برای تخصیص منابع

در این تبصره، سازمان برنامه و بودجه به‌عنوان تنها دستگاهی که منابع را تخصیص می‌دهد و شاخص‌های توزیع منابع را تعیین می‌کند معرفی شده است. در حالی که در قانون هدفمند کردن یارانه‌ها آیین‌نامه تخصیص منابع، به تصویب هیأت وزیران می‌رسد که به نظر می‌رسد، سازوکار بهتری باشد، چرا که با توجه به حجم زیاد این منابع، اگر هیئت وزیران متولی تصویب نهایی تخصیص منابع باشد، اولاً احتمال وقوع فساد کاهش می‌یابد و ثانیاً از موازی‌کاری سازمان برنامه و بودجه با هیئت دولت و سایر دستگاه‌های اجرایی جلوگیری می‌شود. همچنین با توجه به اینکه در متن تبصره، دستگاه‌هایی که بودجه به آنها تعلق می‌گیرد مشخص نشده‌اند، شیوه تخصیص منابع کاملاً غیرقابل پیش‌بینی شده است.

۳. احتمال استفاده از منابع در بودجه جاری کشور

عدم شفافیت در چگونگی تخصیص منابع، شبهه تبدیل شدن منابع به بودجه جاری را تقویت می‌کند. به‌ویژه اینکه در ادامه این تبصره، منابع بانکی و صندوق توسعه ملی نیز با درآمدهای حاصل از افزایش قیمت ترکیب شده و پیچیدگی این موضوع بیشتر می‌شود. برای رفع این شبهه اولاً لازم است عناوین موضوعات و محورهای تخصیص منابع در متن تبصره بیاید و به تصویب مجلس برسد، ثانیاً عبارت «عدم اجرای این بند در حکم تصرف غیرقانونی در وجوه و اموال دولتی یا عمومی می‌باشد» به‌صراحت در قانون درج شود.^۱

۴. رعایت نکردن قوانین موجود در تخصیص منابع به مصارف

همان‌طور که گفته شد، در تبصره پیشنهادی صرفاً بر اشتغال تأکید شده است، اما در ماده (۳۹) قانون برنامه ششم توسعه، مصارف مشخصی برای درآمدهای حاصل از افزایش قیمت حامل‌های انرژی در نظر گرفته شده است که پیش‌بینی می‌شود به افزایش نرخ اشتغال (که بسیار برای دولت حائز اهمیت است) نیز منجر شود.

درباره موفقیت این طرح، توجه به تجربه‌های گذشته ضروری است. طرح بنگاه‌های زودبازده که پیش‌بینی می‌شود فرآیند در نظر گرفته شده در تبصره «۱۸» مشابه آن باشد، در سال ۱۳۸۵ آغاز شد. جمع‌بندی مرکز پژوهش‌ها در گزارش شماره ۱۲۶۷۸ درباره طرح مذکور چنین است:

- از زمان شروع این برنامه در آذرماه ۱۳۸۵ تا پایان سال ۱۳۸۹، مانده مبلغ طرح‌های معرفی شده به بانک‌ها حدود ۶۷۲ هزار میلیارد ریال و ارزش طرح‌های تأیید شده در بانک‌ها ۳۱۲ هزار میلیارد ریال بود. از این مبلغ تا پایان اسفندماه ۱۳۸۹ حدود ۲۵۱ هزار میلیارد ریال پرداخت شد.

- تا پایان اسفندماه ۱۳۸۹، معادل ۲۲ هزار میلیارد ریال از تسهیلات، سررسید گذشته و معوق شد. - برآیند آمار و ارقام و اطلاعات احصا شده حکایت از این دارد که سیاست اشتغال‌زایی دولت در قالب گسترش طرح‌های زودبازده با موفقیت همراه نبود و میزان انحراف طرح مذکور از اهداف اشتغال‌زایی، بیش از ۶۰ درصد است.

- تا پایان سال ۱۳۹۰ تقریباً ۳۰ درصد از منابع و تسهیلات پرداخت شده به طرح‌های زودبازده بدون عملکرد بوده یا منحرف شده است.

در مجموع، از آنجا که منابع ماده (۳۹) قانون برنامه ششم توسعه از محل افزایش قیمت حامل‌های انرژی کسب می‌شود، ضروری است با تخصیص بخشی از منابع به اجرای قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی و قانون توسعه حمل‌ونقل عمومی و مدیریت مصرف سوخت، زیرساخت‌های مصرف انرژی و حمل‌ونقل عمومی در کشور بهبود یابد. برای مثال در صورت افزایش قیمت بنزین ضروری است بخشی از این منابع برای ارتقای

۱. این عبارت در نظام قانونی کشور رایج است، به‌عنوان مثال حتی در تبصره «۱۴» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ نیز آمده است.

کیفیت و کمیت حمل‌ونقل عمومی و تسهیل استفاده از سوخت‌های جایگزین بنزین (مانند CNG و LPG) هزینه شود به‌نحوی که در کنار افزایش هزینه استفاده از خودروی شخصی، هزینه استفاده از تاکسی، اتوبوس و سایر وسایل نقلیه عمومی افزایش نیابد و تورم کنترل شود. در مورد افزایش قیمت سایر حامل‌های انرژی نیز وضعیت به همین صورت است، به‌عنوان مثال می‌توان برخی از این تسهیلات را در اختیار شرکت‌های خدمات انرژی (ESCO) قرار داد تا به کاهش مصرف انرژی مشترکین خانگی، تجاری، عمومی و صنعتی کمک کند. از این طریق، از آثار نامطلوب افزایش قیمت‌ها بر رفاه عمومی کاسته می‌شود.

ضمن اینکه ماده (۶۵) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه^۱ دولت را مکلف کرده است از تأسیس شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزه‌های انرژی شامل بالادستی و پایین‌دستی نفت و گاز و تبدیل نیروگاهی و اعطای تسهیلات در قالب قوانین بودجه سنواری حمایت کند. البته این حکم قانونی در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ لحاظ نشده است و درآمدهای موضوع تبصره «۱۸» منابع مناسبی برای اجرای این حکم قانونی است. با توجه به این موضوع که هریک از طرح‌های مذکور نیز می‌توانند اشتغال‌زایی مناسبی به‌همراه داشته باشند.

همچنین براساس بند «الف» ماده (۴۴) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه^۲ دولت مکلف شده است در طول سال‌های اجرای برنامه ششم توسعه به‌منظور افزایش ارزش‌افزوده انرژی و تکمیل زنجیره ارزش و کاهش شدت انرژی (مصرف انرژی برای واحد تولید) در طول اجرای قانون برنامه اقداماتی را انجام دهد. اگر دولت می‌خواهد احکام برنامه ششم توسعه را عملی کند می‌بایست از سال اول شروع برنامه اعتباراتی را برای موضوعات

۱. بند «الف» ماده (۶۵) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه: دولت مکلف است به‌منظور افزایش درون‌زایی اقتصاد با رعایت قانون تشویق و حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی و قانون حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش‌بنیان و تجاری‌سازی نوآوری‌ها و اختراعات مصوب ۱۳۸۹/۰۸/۰۵ و اصلاحات و الحاقات بعدی از تأسیس شرکت‌های دانش‌بنیان در داخل کشور با مشارکت شرکت‌های خارجی صاحب صلاحیت و دارای دانش برای طراحی، مهندسی، ساخت، نصب تجهیزات و انتقال فناوری در حوزه‌های انرژی شامل بالادستی و پایین‌دستی نفت و گاز و تبدیل نیروگاهی و اعطای تسهیلات لازم در این زمینه در قالب قوانین بودجه سنواری حمایت نماید.
 ۲. الف) دولت مکلف است به‌منظور افزایش ارزش‌افزوده انرژی و تکمیل زنجیره ارزش و کاهش شدت انرژی (مصرف انرژی برای واحد تولید) در طول اجرای قانون برنامه اقدامات زیر را انجام دهد:
 ۱. ترتیبی اتخاذ نماید که سالیانه تلفات انرژی در بخش ساختمان، پنج درصد (۵٪) کاهش یابد.
 - تبصره -** آیین‌نامه اجرایی این جزء ظرف مدت شش ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون توسط وزارتخانه‌های نیرو، راه و شهرسازی و نفت تهیه می‌شود و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.
 ۲. تسهیلات لازم برای ایجاد ظرفیت پالایش مقدار دو میلیون و هفتصد هزار بشکه در روز نفت خام و میعانات گازی با ضریب پیچیدگی بالا توسط بخش غیردولتی را به‌نحوی برنامه‌ریزی و اجرا کند تا ترکیب تولید فرآورده آنها اساساً به محصولات سبک‌تر و میان‌تقطیر اختصاص یابد و سهم نفت کوره در الگوی پالایش از ده درصد (۱۰٪) بیشتر نشود.
 ۳. برای جلب سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی، برای افزایش ظرفیت تولید محصولات پتروشیمی جدید به‌نحوی برنامه‌ریزی و اجرا کند که تا آخر اجرای قانون برنامه، ظرفیت تولید محصولات پتروشیمی کشور به صد میلیون تن افزایش یابد. بدین منظور لازم است خوراک مورد نیاز برای واحدهای مجتمع‌های تولیدی که پروانه بهره‌برداری از وزارت صنعت، معدن و تجارت را دارند و تأمین آب و برق مورد نیاز آنها میسر است و مشکلات زیست‌محیطی ندارند، با هماهنگی وزارت نفت تأمین گردد.
 - حکم اجزای «۲» و «۳» بند «الف» این ماده در طول اجرای برنامه بر بند «ی» ماده (۱) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) حاکم است.
 ۴. در قالب طرح جامع حمل‌ونقل کشور نسبت به کاهش مصرف انرژی و کربن در ناوگان حمل‌ونقل اقدام و از شماره‌گذاری خودروهایی که شرایط یورو ۴ را ندارند خودداری نماید.
 - ب) وزارت نیرو موظف است به‌منظور افزایش بازدهی و ضریب بهره‌وری نیروگاه‌ها:
 ۱. موافقت اصولی برای ایجاد نیروگاه‌ها با بازدهی پنجاه و پنج تا شصت درصد (۵۵٪ تا ۶۰٪) صادر نماید.
 ۲. قیمت خرید برق را با توجه به سازوکار بازار در بورس تعیین نماید.
 - تبصره -** آیین‌نامه اجرایی این بند توسط وزارتخانه‌های نیرو و نفت و سازمان تهیه می‌شود و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.
- احکام این ماده در طول اجرای قانون برنامه بر ماده (۱) قانون الحاق برخی از مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) حاکم است.

مندرج در این ماده در نظر بگیرد، لذا منابع حاصل از تبصره «۱۸» را می‌توان در راستای اجرای احکام برنامه ششم به مصرف رساند و نیازی به تعیین مخارج جدید در یک تبصره جداگانه نیست.

ه) ایجاد دوگانه غیرواقعی اشتغال - تورم

دولت در قالب تبصره «۱۸» به دنبال افزایش قیمت حامل‌های انرژی و استفاده از منابع صندوق توسعه ملی و بانک مرکزی برای ایجاد اشتغال است. بنابراین می‌توان گفت دولت همزمان با ایجاد تورم به دنبال افزایش اشتغال است. این درحالی است که همان‌طور که دولت یازدهم نیز همواره تأکید داشت، مسیر اصلی اشتغال در کشور بهبود مستمر فضای کسب‌وکار است و نه افزایش قیمت‌ها و استفاده از منابع آن برای تولید شغل آن هم با شیوه‌ای بسیار مبهم. اجرای این شیوه این تصور را ایجاد می‌کند که تنها راه ایجاد اشتغال، ایجاد تورم است و اگر تورم نباشد، حتماً رکود رخ می‌دهد که یک دوگانه غیرواقعی است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

- نکته مثبت تبصره «۱۴» لایحه، شفافیت در سمت مصارف سازمان هدفمندسازی یارانه‌هاست. گفتنی است در سال ۱۳۹۶ حدود ۴۱۰ هزار میلیارد ریال بابت یارانه نقدی اختصاص یافته است. این رقم در لایحه بودجه سال ۱۳۹۷، به ۲۳۰ هزار میلیارد ریال کاهش یافته است. پرداخت ۲۳۰ هزار میلیارد ریال یارانه نقدی مستلزم حذف حدود ۳۳ میلیون نفر است. تحقق این امر با توجه به تجربیات گذشته کشور بعید و پرهزینه به نظر می‌رسد. در سال ۱۳۹۳ فقط حدود ۴/۲ میلیون نفر از دریافت یارانه انصراف داده و تلاش‌های وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی برای شناسایی و حذف ثروتمندان در سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۶ منجر به حذف حدود ۴ میلیون نفر شده است. در نتیجه در شهریورماه ۱۳۹۶ بیش از ۷۶ میلیون نفر یارانه نقدی دریافت کرده‌اند.

- تبصره «۱۸» لایحه اجازه افزایش قیمت حامل‌های انرژی را تا سقف ۱۷۴ هزار میلیارد ریال درخواست کرده است. این اجازه به معنای افزایش حداقل ۳۰ درصدی در قیمت گاز طبیعی و همه فرآورده‌های نفتی است. البته ممکن است، برخی از حامل‌ها از جمله بنزین و نفت گاز بیشتر و بقیه کمتر افزایش قیمت داشته باشند. این منابع به همراه ۱۵۰ هزار میلیارد ریال منابع صندوق توسعه ملی و ۳۲۴ هزار میلیارد ریال منابع بانک مرکزی صرف اجرای برنامه اشتغال گسترده و مولد با تأکید بر اشتغال جوانان، دانش‌آموختگان دانشگاهی، زنان و اشتغال حمایتی خواهد شد.

درخصوص اظهارنظر درباره موفقیت این طرح، توجه به تجربه‌های گذشته ضروری است. طرح بنگاه‌های زودبازده که پیش‌بینی می‌شود فرآیند در نظر گرفته شده در تبصره «۱۸» مشابه آن باشد، در سال ۱۳۸۵ آغاز شد. برآیند آمار و ارقام و اطلاعات احصا شده حکایت از این دارد که سیاست اشتغال‌زایی

دولت در قالب گسترش طرح‌های زودبازده با موفقیت همراه نبود و میزان انحراف طرح مذکور از اهداف اشتغال‌زایی، بیش از ۶۰ درصد است.

- تبصره «۱۸» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ از جهات متعدد واجد اشکالات اساسی است. موازی‌کاری با قانون هدفمند کردن یارانه‌ها و حرکت برخلاف آن، نقض صریح ماده (۱) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)، عدم توجه به ماده (۳۹) قانون برنامه ششم توسعه، شفاف نبودن مصارف و هزینه‌کرد آنها و ابهام در چگونگی افزایش قیمت حامل‌های انرژی و احتمال بروز نارضایتی‌های اجتماعی، مهمترین اشکالات وارد بر این تبصره است.

- تبصره «۱۸» نه تنها نظام محاسبه منابع و مصارف قیمت حامل‌های انرژی را مبهم کرده، بلکه به نظر می‌رسد این تبصره به نوعی نقض قانون برنامه ششم توسعه نیز محسوب می‌شود. در ماده (۳۹) قانون برنامه ششم توسعه، بر تداوم اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها تأکید شده است. از سوی دیگر، با توجه به اینکه در صدر قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، تصریح شده است که «دولت مکلف است با رعایت این قانون قیمت حامل‌های انرژی را اصلاح کند...»، بنابراین به نظر می‌رسد تا انتهای برنامه ششم توسعه و یا تا زمانی که قیمت حامل‌های انرژی به سقف تعیین شده در قانون هدفمند کردن یارانه‌ها نرسیده، هرگونه افزایش قیمت حامل‌های انرژی باید قاعداً در قالب قانون مذکور صورت گیرد. در نتیجه ایجاد هرگونه نظام جدید برای افزایش قیمت حامل‌های انرژی و مصرف منابع حاصل از آن، نقض قانون برنامه ششم توسعه بوده و برای تغییر، به دوسوم آرای نمایندگان احتیاج دارد.

طبق آنچه گفته شد ضروری است اصلاحات جدی در مورد تبصره «۱۸» لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ صورت گیرد. بر این اساس موارد زیر پیشنهاد می‌شود:

۱. تبصره «۱۴» با توجه به احکام قانونی ماده (۱) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) به منظور لحاظ کردن سهم شرکت ملی نفت ایران از فروش داخلی نفت و میعانات گازی، ماده (۳۹) قانون برنامه ششم توسعه و مواد (۱۶) و (۳۸) قانون مالیات بر ارزش افزوده بازنویسی شود.
۲. انحلال سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها که به موجب قانون هدفمند کردن یارانه‌ها ایجاد شده است، با ارائه لایحه مستقلی از طرف دولت و تشریح ماهیت صندوق جدید صورت گیرد.
۳. منابع و مصارف سازمان هدفمندسازی طبق تکلیف ماده (۳۹) قانون برنامه ششم با توجه به جداول پیوست در منابع و مصارف بودجه عمومی درج شود.

با توجه به همپوشانی زیاد بین تبصره «۱۸» و ماده (۳۹) قانون برنامه ششم توسعه (مرتبط با قانون هدفمند کردن یارانه‌ها) پیشنهاد می‌شود تبصره «۱۸» حذف گردد. میزان درآمد جدید مدنظر دولت نیز در قالب سقف درآمدهای مجاز هدفمندی، در تبصره «۱۴» تعیین شود. بخش‌های مرتبط با استفاده غیرهدفمند از منابع صندوق توسعه ملی و بانک مرکزی نیز حذف گردد. در نتیجه عملاً بجز تغییر سقف درآمدهای حاصل از افزایش قیمت حامل‌های انرژی در تبصره «۱۴»، نیازی به تبصره «۱۸» وجود ندارد.

پیشنهاد جایگزین تبصره «۱۴»

در راستای اجرای ماده (۳۹) قانون برنامه ششم توسعه جمهوری اسلامی ایران به دولت اجازه داده می‌شود در سال ۱۳۹۷، تا سقف ارقام مندرج در جدول زیر نسبت به افزایش قیمت حامل‌های انرژی و تخصیص منابع حاصل اقدام کند.

الف) در راستای ارتقای بهره‌وری انرژی و کاهش یارانه پنهان انرژی مشترکین پرمصرف، وزارتخانه‌های نفت و نیرو مکلف هستند در صورت اقدام به افزایش قیمت گاز، آب و برق در بخش خانگی، ضمن حفظ نظام قیمتگذاری پلکانی به‌گونه‌ای عمل کنند که درصد افزایش تعرفه در سطوح بالای مصرف، بیش از درصد افزایش تعرفه در سطوح پایین مصرف باشد.

ب) دولت مکلف است با استفاده از سیستم هوشمند، نسبت به تعیین سهمیه مناسب برای افراد هر خانوار به میزان ۲۰ لیتر در ماه اقدام نماید که این سهمیه به همه سرپرست‌های خانوار (مستقل از اینکه خودرو داشته باشد یا نداشته باشد) اختصاص داده می‌شود.

ج) دولت مکلف است گزارش تفصیلی این بند را هر سه ماه یکبار به دیوان محاسبات کشور، کمیسیون برنامه، بودجه و محاسبات و کمیسیون‌های مرتبط مجلس شورای اسلامی ارائه کند.

با ادغام منابع تبصره «۱۴» و بند «الف» تبصره «۱۸» خالص منابع هدفمندی یارانه‌ها (پس از کسر مالیات بر ارزش‌افزوده و سهم شرکت‌های تولید و توزیع‌کننده انرژی) در سال ۱۳۹۷ مبلغ ۵۴۴ هزار میلیارد ریال است و مصارف آن به شرح جدول ذیل و پیوست آن تعیین می‌شود.

جدول دریافت‌ها و پرداخت‌های مرتبط با قانون هدفمند کردن یارانه‌ها در سال ۱۳۹۷

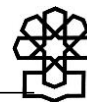
دریافتی‌ها (منابع)	هزار میلیارد ریال	پرداختی‌ها (مصارف)	هزار میلیارد ریال
خالص دریافتی‌های حاصل از اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها (پس از کسر مالیات بر ارزش‌افزوده و سهم شرکت‌های تولید و توزیع‌کننده انرژی)*	۵۴۴	۱. پرداخت یارانه نقدی و غیرنقدی به خانوارها	۲۳۰
		۲. کاهش فقر مطلق در خانوارهای هدف از طریق افزایش پرداخت به خانوارهایی که درآمد آنها کمتر از خط حمایتی کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی کشور است	۷۰
		۳. ماده (۴۶) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) موضوع کاهش سهم هزینه‌های مستقیم سلامت مردم، ایجاد دسترسی عادلانه مردم به خدمات بهداشتی و درمانی، کمک به تأمین هزینه‌های تحمل‌ناپذیر درمان، پوشش دارو، درمان بیماران خاص و صعب‌العلاج	۵۴/۴
		۴. یارانه نان و خرید تضمینی گندم	۳۳
		۵. حمایت از تولید و اشتغال از طریق تأمین اعتبارات مربوط به اجرای قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی مصوب سال ۱۳۹۰ و قانون توسعه حمل‌ونقل و مدیریت مصرف سوخت مصوب سال ۱۳۸۶ به شرح فهرست و عناوین طرح‌های جدول پیوست	۱۵۶/۶

* در ماده (۳۹) قانون برنامه ششم توسعه، کل دریافتی‌های حاصل از اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها مورد تأکید قرار گرفته است.

جدول پیوست. فهرست و عناوین طرح‌های موضوع ردیف شماره ۵ جدول فوق

عنوان	توضیحات	اهداف	منابع (هزار میلیارد ریال)	دستگاه مسئول
بازسازی و نوسازی صنایع	بازسازی و نوسازی صنایع و طرح جایگزینی محصولات کم‌بازده صنعتی و پرمصرف موضوع بندهای «ب» و «ح» ماده (۴۶) قانون برنامه ششم در قالب تسهیلات کم‌بهره با زمان بازپرداخت مشخص	اشتغال/کاهش مصرف انرژی/رشد تولید ناخالص داخلی	۲۰	وزارت صنعت، معدن و تجارت
کاهش آلودگی هوا در کلان‌شهرها	کاهش آلودگی براساس برنامه‌ای مبتنی بر سیاهه انتشار هر کلان‌شهر به گونه‌ای که سیاهه انتشار آلاینده‌ها به میزان ۱۵ درصد کاهش یابد. مطابق ماده (۳۹) قانون برنامه ششم و قانون هوای پاک	اشتغال/کاهش مصرف انرژی/کاهش آلاینده‌های زیست‌محیطی	۴۰	وزارت کشور
توسعه خطوط ریلی برقی بین‌شهری	به‌عنوان ۱۵ درصد سهم دولت برای فاینانس احداث خطوط ریلی برقی و سریع‌السیر، مطابق قانون برنامه ششم	اشتغال/کاهش مصرف انرژی/رشد تولید ناخالص داخلی	۳۰	وزارت راه و شهرسازی
تزریق گاز به میادین نفتی	مطابق ماده (۴۸) قانون برنامه ششم و ماده (۱۲) رفع موانع تولید	اشتغال/ رشد تولید ناخالص داخلی از طریق رشد ضریب بازیافت میادین	۵	وزارت نفت
بهبود کیفیت سوخت گازوئیل تولیدی	در قالب اجرای طرح‌های کاهش گوگرد تا سطح ۵۰ ppm	اشتغال/ کاهش آلودگی‌های زیست‌محیطی	۵	وزارت نفت
اتمام طرح‌های خطوط انتقال برق، حمایت از طرح‌های کاهش اوج بار، کاهش تلفات در شبکه‌های توزیع و افزایش کیفیت توان	براساس ماده (۴۴) قانون برنامه ششم	اشتغال/کاهش اوج بار و بهبود ضریب بار شبکه	۱۵	وزارت نیرو
حمایت از احداث نیروگاه‌های زباله‌سوز	ماده (۵۰) و بند «ث» ماده (۳۸) قانون برنامه ششم به‌صورت تسهیلات کم‌بهره با زمان بازپرداخت مشخص	اشتغال/کاهش آلودگی‌های زیست‌محیطی	۲/۶	وزارت کشور
حمایت از احداث و نوسازی مسکن روستایی با اولویت مناطق سردسیر و زلزله‌خیز	مواد (۶۰، ۶۱ و ۶۲) قانون برنامه ششم در قالب تسهیلات کم‌بهره با زمان بازپرداخت مشخص	اشتغال/ بهینه‌سازی مصرف انرژی در روستاها/ تأمین مسکن ایمن	۱۰	وزارت راه و شهرسازی
حمایت از طرح‌های آب شیرین‌کن	ماده (۳۶) قانون برنامه ششم در قالب تسهیلات کم‌بهره با زمان بازپرداخت مشخص		۵	وزارت نیرو
طرح‌های اشتغال‌زای وزارت کار	ماده (۳۹) برنامه ششم توسعه		۲۴	وزارت کار، تعاون و رفاه اجتماعی

اعتبارات فوق پس از مبادله موافقتنامه با سازمان برنامه و بودجه کشور و تخصیص آن توسط این سازمان برای موارد مطروحه در جدول فوق صرف شود.

منابع و مآخذ

۱. شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی.
۲. قانون الحاق برخی مقررات به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی (۲).
۳. قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه.
۴. گزارش عملکرد شرکت ملی گاز ایران، سال ۱۳۹۵.
۵. لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شناسنامه گزارش	کد مسلسل: ۱۵۷۲۵
دوره دهم - سال دوم تاریخ چاپ: ۱۳۹۶/۹/۲۱	شماره چاپ: ۷۶۰ شماره ثبت: ۳۴۸
عنوان گزارش: بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور ۷۱. هدفمند کردن یارانه‌ها (تبصره‌های ۱۴ و ۱۸ لایحه)	
نام دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن	
تهیه و تدوین کنندگان: میثم پیله‌فروش، سیده‌مریم موسوی، سید حمیدرضا قریشی	
مدیر مطالعه: فریدون اسعدی	
همکار: مهتاب قره خانلو	
ناظران علمی: حسین افشین، مهدی فقیهی	
متقاضی: کمیسیون برنامه، بودجه و محاسبات	
ویراستار تخصصی: _____	
ویراستار ادبی: _____	
واژه‌های کلیدی:	
۱. هدفمند کردن یارانه‌ها	
۲. لایحه برنامه ششم توسعه	
۳. لایحه بودجه سال ۱۳۹۷	
تاریخ انتشار: ۱۳۹۶/۱۰/۲۷	

